

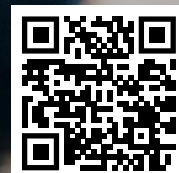
**dichterbij
NIEUWS**

Burger en journalist samen
voor een vrije en veilige pers

**Naar een veerkrachtige
democratie met
nieuwswijsheid,
publiekswijsheid en dialoog**

Bevindingen en aanbevelingen uit 3 jaar DichterBijNieuws. Samen werken aan
vertrouwen, verbinding en transparantie.

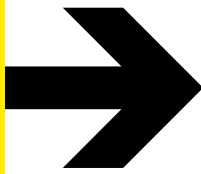
SCAN MIJ

Inleiding

INHOUDSOPGAVE

Inhoud	2
Inleiding	2
Nieuwswijsheid: definitie en focus	4
Onderwijs: de basis voor nieuwswijsheid	4
Bibliotheken: laagdrempelige plekken voor nieuwswijsheid en dialoog	6
Wetenschap: kennis en hiaten	7
Journalistiek: publiekswijs, toegankelijk en transparant	8
Het ecosysteem - een gezamenlijke maatschappelijke opgave	10
Algemene Conclusies & Aanbevelingen	12
Colofon	16

Nieuws en informatie krijgen waarde wanneer burgers zich erdoor aangesproken voelen, er hun mening op kunnen baseren, begrijpen hoe het wordt gemaakt en het (makkelijk) vindbaar, beoordeelbaar en betrouwbaar is.

Een gezonde democratie kan daarom niet zonder een betrouwbare informatievoorziening én een kritische, betrokken samenleving. Mediapartijen spelen hierin een onmisbare rol. Tegelijkertijd staan het vertrouwen in journalistieke producties en het bereik en gebruik van nieuws onder druk. Zowel jongeren als volwassenen haken af en vinden hun informatie steeds vaker op sociale media, waar nieuws vermengd raakt met meningen, misinformatie en entertainment.

In vrijwel ieder rapport over nieuwsgebruik, vertrouwen in media en de staat van de democratie wordt het belang van **nieuwswijsheid** onderstreept. En niet zonder reden. Nieuws en journalistiek spelen een onmisbare rol in de democratische rechtsstaat. Tegelijkertijd maken steeds minder mensen rechtstreeks gebruik van journalistieke bronnen.

Deze urgentie wordt ook benadrukt in de WRR-rapportage Aandacht voor Media. Daarin klinkt de aanbeveling om de competenties van burgers te versterken om betrouwbare informatie te herkennen. Niet door hen louter een kritische houding tegenover alle informatie aan te leren, maar door te investeren in het herkennen en waarderen van betrouwbare bronnen. Bovendien plaatst de WRR mediawijsheidbeleid nadrukkelijk in een breder kader van mediaverantwoordelijkheid: de digitale burger is geen lijdzame toeschouwer, maar een actieve speler in de online publieke ruimte. De media hebben

de verantwoordelijkheid om aan te sluiten bij de burger, en burgers actief te betrekken en naar hen te luisteren. Deze inzichten sluiten direct aan bij de kern van **DichterBijNieuws**, waar de focus ligt op dialoog, transparantie en actieve betrokkenheid.

Het project **DichterBijNieuws** is ontstaan vanuit de urgentie rond persveiligheid en persvrijheid. In dialoog met burgers en experts zagen we dat bedreigingen en kwetsbaarheid van journalisten slechts het topje van de ijsberg zijn. Daaronder liggen bredere maatschappelijke dynamieken: afnemend vertrouwen, gebrek aan transparantie en het ontbreken van structurele verbinding tussen burgers en journalistiek. Hieruit groeide het inzicht dat investeren in een nieuwswijze samenleving en in duurzame vormen van dialoog onmisbaar is.

De afgelopen jaren hebben we met DichterBijNieuws deze inzichten verdiept en gedeeld. Samen met scholen, bibliotheken, redacties en burgerinitiatieven brachten we uiteenlopende groepen samen. We experimenteerden met dialoogvormen, ontwikkelden kennisproducten en deden onderzoek naar de relatie tussen journalistiek, onderwijs, bibliotheken en samenleving. Zo bouwden we – met een sterke kern aan partners – aan een netwerk dat kennis deelt, nieuwe werkwijzen uitprobeert en samen leert. De inzichten en aanbevelingen in dit document zijn het resultaat van die samenwerking.

KERNPARTNERS DICHTERBIJNIEUWS

DichterBijNieuws is een initiatief van **Netwerk Mediawijsheid**. Vanuit de Mediawijsheid Netwerkaanpak streven we naar maximale maatschappelijke impact door samenwerking tussen partijen die elkaar versterken. Dat betekent dat de ontwikkeling en uitvoering van alle activiteiten plaatsvindt in co-creatie met partners die ieder hun eigen kennis, expertise en netwerk inbrengen.

Dit adviesdocument is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met de vaste kernpartners van DichterBijNieuws: **Beeld & Geluid, RPO, NLPO, Commissariaat voor de Media (CvdM), HUMAN, Koninklijke Bibliotheek (KB), Nieuws in de Klas** en **Kennisnet**. Samen vormen zij de basis van het netwerk rond DichterBijNieuws. Hun gezamenlijke inzet en expertise hebben de inzichten, aanbevelingen en resultaten in dit document mede mogelijk gemaakt.

Leeswijzer
In dit document presenteren we de belangrijkste inzichten en aanbevelingen uit 3 jaar DichterBijNieuws. Daarbij verwijzen we naar de achtergrondinformatie en producten die tot deze inzichten hebben geleid. Het doel: laten zien wat er is opgebouwd en waar kansen liggen om beleid en activiteiten op door te ontwikkelen.

We starten bij het versterken van de competenties van burgers om nieuws en informatie te begrijpen en beoordelen, en eindigen bij de vraag hoe de journalistiek beter kan aansluiten bij de leefwereld en verwachtingen van het publiek. We bewegen ons dus van **nieuwswijsheid** naar **publiekswijsheid**. Zo ontstaat een wederkerige beweging: van informeren naar ontmoeten, en van kennis naar vertrouwen.

Nieuwswijsheid: definitie en focus

Traditioneel wordt nieuwswijsheid omschreven als de kennis en vaardigheden die nodig zijn om:

- te begrijpen hoe nieuws wordt gemaakt, verspreid en gebruikt
- betrouwbare nieuwsbronnen te herkennen en te selecteren
- nieuws kritisch, bewust en constructief te gebruiken voor meningsvorming

Voor het project DichterBijNieuws hanteerden we de volgende definitie van nieuwswijsheid: Als je nieuwswijs bent, heb je kennis over nieuws- en journalistieke processen en mechanismen. Je beschikt over mediawijze vaardigheden en kunt (nieuws)media weloverwogen beoordelen en gebruiken. Je kunt reflecteren op, en praten over, je eigen rol als gebruiker, bron, en deler van nieuws. Zodat je bewust keuzes kunt maken en actief kunt bijdragen aan de maatschappij.

Die omschrijving legt een belangrijke basis, maar is te smal om het actuele nieuwsgebruik en de maatschappelijke context goed te omvatten. Waarin mensen ook zelf een nieuwsbron kunnen zijn en participeren in het ecosysteem.

De huidige omschrijving richt zich vooral op kennis en vaardigheden rond de productie, verspreiding en consumptie van nieuws, terwijl juist ook houding, motivatie, tijdsbesteding en de sociale omgeving en gedrag bepalend zijn voor hoe mensen met nieuws omgaan.

Daarom pleiten wij voor een brede, contextgevoelige benadering van nieuwswijsheid. Nieuwswijsheid niet als vaststaand fenomeen met één definitie, maar eerder een dynamisch en contextafhankelijk begrip. Eén waarin nieuwswijsheid mensen in staat stelt nieuws

te vinden, en op waarde te kunnen schatten. Betrouwbare bronnen te herkennen en nieuwsberichten vervolgens kritisch, bewust en constructief te gebruiken voor meningsvorming. Deze vaardigheden zijn niet alleen afhankelijk van kennis, maar ook van houding, context en de sociale omgeving waarin informatie wordt ontvangen en gedeeld.

Onderwijs: de basis voor nieuwswijsheid

Jongeren halen hun nieuws vooral van sociale media, waar algoritmische aanbevelingen bepalen wat zij zien. De herkomst, context en betrouwbaarheid van informatie zijn vaak onduidelijk. Daardoor neemt de kans op misleiding toe. Steeds meer jongeren mijden nieuws selectief; een deel wantrouwt de reguliere journalistiek of haakt volledig af.

Leraren spelen hierin een cruciale rol. Door aan te sluiten bij de leefwereld van leerlingen en actuele onderwerpen bespreekbaar te maken, vergroten zij de motivatie om nieuws te volgen. Praktische werkvormen zoals nieuws analyseren, framing- en contextopdrachten en zelf nieuws maken zijn daarbij effectief. Gastlessen van journalisten en excursies naar redacties versterken kennis en vertrouwen, en geven journalisten waardevolle inzichten in de leefwereld en behoeften van jongeren — vooral wanneer deze activiteiten jaarlijks terugkeren. Knelpunten, zoals volle roosters en het vinden van aansluiting tussen onderwijs en journalistiek, bestaan, maar blijken in de praktijk oplosbaar.

Samenwerking tussen onderwijs en journalistiek: een gedeelde verantwoordelijkheid. Nieuwswijsheid ontstaat het meest duurzaam wanneer onderwijs én journalistiek samen optrekken. Scholen brengen expertise mee over pedagogiek, didactiek en de leefwereld van jongeren; journalistieke organisaties brengen kennis in over nieuwsprocessen, betrouwbare informatie en maatschappelijke duiding. Door gezamenlijk

programma's te ontwikkelen, lesmaterialen te testen, jaarlijks terugkerende activiteiten op te zetten en te leren van elkaars praktijk, ontstaat een structurele en wederkerige samenwerking die jongeren daadwerkelijk nieuwswijzer maakt.

Aanbevelingen

- ① **Aan Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO):** Verduidelijk binnen de nieuwe kerndoelen voor Burgerschap en Digitale Geletterdheid (23C/23B) hoe nieuwswijsheid – het kritisch omgaan met nieuws, media en algoritmische informatievoorziening – een structureel onderdeel vormt van digitale en maatschappelijke geletterdheid.
- ② **Aan het ministerie en lerarenopleidingen:** maak nieuwswijsheid (vanuit de kerndoelen voor Digitale Geletterdheid en Burgerschap) een vast onderdeel van lerarenopleidingen en professionalisering, en stimuleer samenwerking met journalistieke en maatschappelijke partners om dit duurzaam te verankeren in het onderwijs.
- ③ **Aan scholen en schoolbesturen:** werk nieuwswijsheid (vanuit de kerndoelen voor Digitale Geletterdheid en Burgerschap) uit als

compacte doorlopende leerlijn in bijvoorbeeld Nederlands, Maatschappijleer en Mentorles, met meetbare leerdoelen, terugkerende oefeningen en vastgestelde tijd in het rooster.

- ④ **Aan leraren:** volg gerichte scholing en maak gebruik van lesmateriaal en ondersteuning, inclusief handvatten voor het begeleiden van gevoelige of emotionele (nieuws)gesprekken.
- ⑤ **Aan journalistieke organisaties:** stimuleer en faciliteer structurele samenwerking met scholen, onder meer via gastlessen en excursies naar redacties.
- ⑥ **Aan onderwijs- en mediapartners:** ontwikkel doorlopende nieuwswijsheidsprogramma's die aansluiten bij de interesses en leefwereld van jongeren, met ruimte voor interactieve werkvormen, actualiteit, gamificatie en co-creatie.
- ⑦ **Aan scholen en jongerenwerkers:** laat jongeren actief oefenen met kritische vaardigheden, zoals het onderscheiden van nieuws en opinie, het herkennen van bias en het beoordelen van bronnen en bewijs.
- ⑧ **Aan scholen en jongeren:** moedig jongeren aan zelf nieuws te produceren, bijvoorbeeld via schoolkranten, blogs of podcasts, om inzicht te krijgen in journalistieke waarden en processen.
- ⑨ Creëer een landelijk communicatiemoment, zoals de **een publiekscampagne of themadagen**, waarin onderwijs samen met journalistiek, bibliotheken en maatschappelijke organisaties, met jaarlijkse herhaling.

Achtergrond

- Onderzoeksrapportage '**Nieuwswijsheid in de klas**' met factsheet
- **Toolkit** 'DichterBijNieuws'
- **Nieuwsbericht** 'Ook in 2025 veel animo voor Journalist in de klas?'
- **Rapportage dialoog jongeren**
- **Experts uit Educatieve Werkgroep Nieuwswijsheid**

Bibliotheken: laagdrempelige plekken voor nieuwswijsheid en dialoog

Bibliotheken zetten zich in voor een sterke informatiepositie van alle inwoners van Nederland. Met activiteiten rond nieuwswijsheid, informatievaardigheden en kritisch mediagebruik maken zij actieve deelname aan de informatiesamenleving mogelijk. Ze brengen samenleving en journalistiek bij elkaar door bezoekers te stimuleren zich met nieuws bezig te houden en door ontmoetingen en dialoog tussen media en publiek mogelijk te maken. Dankzij hun onafhankelijkheid, betrouwbaarheid en lange traditie in het ontsluiten van kennis hebben bibliotheken een unieke positie om nieuwswijsheid te bevorderen en snel op te schalen.

Bevindingen

- Bibliotheken zijn laagdrempelige ontmoetingsplekken waar jong en oud nieuwswijsheid oefenen en grip krijgen op het informatielandschap.
- Bibliotheekprofessionals volgen het nieuws actief en beschikken over een stevige basiskennis van nieuwswijsheid, maar missen vaak concreet materiaal, beleidsmatige verankering en structurele ondersteuning. Er is behoefte aan scholing, handvatten en leerlijnen om nieuwswijsheid duurzaam te kunnen aanbieden.
- Bibliotheken bereiken diverse doelgroepen die onderwijs en journalistiek vaak lastig bereiken, zoals ouderen en nieuwkomers.
- Samenwerking met lokale media, culturele instellingen, jongerenwerk en onderwijs vergroot de impact, bijvoorbeeld via gezamenlijke activiteiten of gastlessen. Er liggen daarnaast kansen in nauwe samenwerking met nieuwsorganisaties om materialen te ontwikkelen en expertise te versterken.

Aanbevelingen

- ❶ **Maak nieuwswijsheid een belangrijk aandachtgebied** binnen de bestaande beleids- en actielijnen in het bibliotheekwerk. Koppel het aan de ambities van de Netwerkagenda op het gebied van 'participatie in de informatiesamenleving'.
- ❷ **Bied bibliotheekprofessionals scholing en materiaal**, inclusief praktische hulpmiddelen voor het begeleiden van gevoelige of complexe nieuwsthema's, zoals korte trainingen, kant-en-klare formats en gesprekskaarten.
- ❸ **Bied bibliotheken een plek** waar ze alle materialen rond dit thema gemakkelijk kunnen vinden (zoals de bouwstenen van het programma Digitaal Burgerschap), zodat bibliotheekmedewerkers niet het wiel zelf uit hoeven te vinden.
- ❹ **Stimuleer samenwerking** met journalistieke organisaties, onderwijs en lokale partners om gezamenlijk programma's en evenementen te ontwikkelen.
- ❺ **Zet bibliotheken bewust in** als schakel binnen het lokale nieuwswijsheid-ecosysteem en faciliteer landelijke ondersteuning en kennisdeling.
- ❻ **Creëer een communicatief momentum**, bijvoorbeeld via landelijke campagnes of themadagen, om aandacht te genereren voor activiteiten en aanbod rond nieuwswijsheid

Achtergrond

- ➔ Artikel BNetwerk **'Zijn bibliotheek-professionals nieuwswijs of niet?'**
- ➔ **Inspiratiegids Nieuwswijsheid**
- ➔ Titellijst **Nieuwswijsheid**, BiebMissie en ondersteunende lesbrieven

Wetenschap: kennis en hiaten

In vrijwel ieder rapport over nieuwsgebruik, vertrouwen in media en de staat van de democratie wordt het belang van nieuwswijsheid onderstreept. En niet zonder reden. Nieuws en journalistiek spelen een onmisbare rol in de democratische rechtsstaat. Tegelijkertijd maken steeds minder mensen rechtstreeks gebruik van journalistieke bronnen. Nieuwswijsheid is daarmee een sleutelbegrip geworden in het denken over een weerbare, democratische samenleving. Maar wat wordt hier precies mee bedoeld? Hoe wordt deze term in wetenschappelijk onderzoek benaderd en afgebakend? Waar liggen kennishiaten? En hoe kunnen we nieuwswijs gedrag stimuleren en beïnvloeden?

Deze vragen staan centraal in de *Veldscan nieuwswijsheid - Wetenschappelijk onderzoek rond nieuwswijsheid in beeld*¹ die in 2025 in het kader van DichterBijNieuws is uitgevoerd. Uit deze veldscan komen de volgende belangrijke inzichten naar voren:

Bevindingen

- **Definitie en focus.** Nieuwswijsheid is nog niet eenduidig gedefinieerd. De huidige invulling leunt sterk op kennis en vaardigheden rond productie, verspreiding en consumptie van nieuws, maar sluit onvoldoende aan bij hedendaags nieuwsgebruik, de leefwereld van jongeren en de rol van nieuws en journalistiek in een democratie.
- **Jongeren als prioriteit.** Jongeren tussen 12 en 16 jaar vormen een cruciale doelgroep. In deze fase ontwikkelen zich nieuwsinteresse en mediagewoonten. Onderzoek laat zien dat motivatie en sociale omgeving (ouders, vrienden, leraren) hierin een grotere rol spelen dan kennis alleen. Investeren in jongeren vraagt daarom om journalistieke producties en educatieve activiteiten die aansluiten bij hun leefwereld en

gebruik maken van formats, taal en kanalen die hen daadwerkelijk bereiken. Ruimte voor dialoog, reflectie en participatie is daarbij essentieel om jongeren niet alleen te informeren, maar ook actief te betrekken.

- **Onderzoeksagenda.** In Nederland ontbreekt structureel onderzoek naar de staat van nieuwswijsheid onder jongeren, vergelijkbaar met de Vlaamse Nieuwsbarometer. Hierdoor is er te weinig zicht op hoe jongeren hun tijd verdelen, welke rol gesprek en reflectie spelen in het duiden van nieuws, en welke factoren bepalen of zij nieuws op waarde schatten. Voor volwassenen bestaat er met het Digital News Report wel een jaarlijks onderzoek naar nieuwsgebruik en interesse in nieuwsmerken, maar dit meet slechts bepaalde aspecten van nieuwswijsheid en start vanaf 18 jaar. Daarnaast ontbreekt systematisch inzicht in de effectiviteit van bestaande programma's en interventies voor zowel jongeren als volwassenen.

¹ Veldscan nieuwswijsheid - Wetenschappelijk onderzoek rond nieuwswijsheid in beeld
netwerkmediawijsheid.nl/?sdm_process_download=1&download_id=114910

Aanbevelingen

❶ Ontwikkel een brede, contextgevoelige benadering van nieuwswijsheid.

Nieuwswijsheid is hierin niet een vaststaand fenomeen met één definitie, maar eerder een dynamisch en contextafhankelijk begrip. Eén waarin nieuwswijsheid mensen in staat stelt nieuws te vinden, en op waarde te kunnen schatten. Betrouwbare bronnen te herkennen en nieuwsberichten vervolgens kritisch, bewust en constructief te gebruiken voor meningsvorming. Deze vaardigheden zijn niet alleen afhankelijk van kennis, maar ook van houding, context en de sociale omgeving waarin informatie wordt ontvangen en gedeeld

❷ Investeer gericht in jongeren, door journalistieke producties en educatieve activiteiten te ontwikkelen die aansluiten bij hun leefwereld, en die uitnodigen tot dialoog, reflectie en actieve participatie.

❸ Richt een structurele onderzoeksagenda in, inclusief een Nederlandse nieuwswijsheids-barometer, die ontwikkelingen in kaart brengt en onderzoek doet naar online gedrag, tijdsbesteding en factoren die bepalen of nieuws op waarde wordt geschat.

❹ Meet systematisch de effectiviteit van bestaande en nieuwe programma's en interventies, en gebruik die inzichten om beleid en praktijk verder te versterken.

Achtergrond

→ Wetenschappelijk onderzoek rond nieuwswijsheid in beeld

→ Digital News Report Nederland 2025

Journalistiek: publiekswijs, toegankelijk en transparant

De relatie tussen journalistiek en samenleving kan en moet sterker. Dat begint bij het vergroten van nieuwswijsheid én publiekswijsheid. Journalistiek is geen doel op zich, maar een middel om de democratie te voeden en te versterken. Dat vraagt om redacties die open en benaderbaar zijn, laten zien hoe ze werken en actief in gesprek gaan met hun publiek.

Publiekswijs worden betekent: weten wie je wilt bereiken, luisteren naar wat mensen bezighoudt en daarop inspelen met toegankelijke, transparante journalistiek. In een samenleving spelen ontmoetingen en gesprekken een cruciale rol. Online interacties zijn belangrijk omdat daar het publieke debat zich grotendeels afspeelt en burgers hun nieuws- en informatiegedrag ontwikkelen. Tegelijkertijd biedt juist offline dialoog de kans om te vertragen, verdiepen, nuance aan te brengen en werkelijk naar elkaar te luisteren.

Het in evenwicht brengen van beide vormen – online en offline – is noodzakelijk om vertrouwen op te bouwen, misverstanden te verkleinen en de journalistiek dichterbij de samenleving te brengen.

In deze rapportage gebruiken we de term publiekswijsheid als werkbegrip. Het verwijst naar het vermogen van een organisatie om haar publiek goed te begrijpen en er structureel mee samen te werken. Door te luisteren, te observeren en inzichten uit gesprekken en data te gebruiken, kunnen redacties hun nieuws beter laten aansluiten, nieuwe doelgroepen bereiken en het publiek actiever betrekken.

Bevindingen

- **Vertrouwen en afstand.** Het vertrouwen in journalistiek blijft kwetsbaar, vooral onder groepen die zich onvoldoende herkennen in het nieuwsaanbod. Burgers ervaren soms afstand tot redacties en missen transparantie over keuzes, invalshoeken en werkwijzen.
- **Beperkte publieksinteractie.** Veel redacties willen meer doen aan publieksinteractie, maar missen tijd, middelen of kennis om dit structureel te organiseren. Initiatieven zijn vaak projectmatig of afhankelijk van individuele motivatie binnen redacties.
- **Dialoog als sleutel.** Zowel online als offline dialogen laten zien dat direct contact tussen journalisten en burgers leidt tot meer wederzijds begrip en waardering. Tegelijkertijd vraagt het om veilige omgevingen waarin haat en intimidatie geen ruimte krijgen.
- **Nieuwswijsheid in de redactiepraktijk.** Hoewel nieuwswijsheid vaak wordt gezien als een thema voor burgers of onderwijs, blijkt dat ook journalistieke organisaties zelf baat hebben bij een nieuwswijze samenleving: inzicht in hoe nieuws wordt ontvangen, gedeeld en begrepen versterkt de journalistieke kwaliteit.
- **Opleiding en professionalisering.** Journalistieke opleidingen besteden nog beperkt aandacht aan online publieksinteractie en online gedrag.
- **Kennisdeling en innovatie.** Er is behoefte aan meer structurele kennisuitwisseling tussen redacties, over succesvolle vormen van publieksinteractie, samenwerking met maatschappelijke partners en het bereiken van nieuwe doelgroepen. Innovatie richt zich nu nog te vaak op distributie, niet op dialoog of wederkerigheid.

Aanbevelingen

- ❶ **Investeer structureel in nieuwswijsheid en publiekswijsheid.** Reserveer tijd en middelen om op een duurzame manier te werken aan publieksinteractie. Meet de effecten van nieuwswijsheid-initiatieven en onderzoek hoe deze worden gewaardeerd door het publiek, eventueel in samenwerking met kennisinstellingen.

❷ Vergroot transparantie en toegankelijkheid.

Laat in dialoog met burgers zien hoe journalistiek werkt: welke keuzes redacties maken, op basis van welke waarden, en hoe dit samenhangt met betrouwbare informatievoorziening. Zorg voor toegankelijke plekken waar burgers met vragen terecht kunnen en creëer veilige (online) ruimtes waarin haat en bedreigingen geen kans krijgen.

❸ Stimuleer ontmoetingen en dialoog.

Organiseer structurele ontmoetingen met burgers, zoals redactiebezoeken, schoolprojecten of burgerdialogen op locatie. Stimuleer deelname aan initiatieven als DichterBijNieuws, Week van het Nieuws of lokale persbijeenkomsten.

❹ Ontwikkel journalistieke innovatie gericht op wederkerigheid.

❺ Richt innovatie niet alleen op distributie of bereik, maar op wederkerigheid: wat hebben burgers nodig om nieuws te begrijpen, vertrouwen en gebruiken? Werk hierbij samen met wetenschap, maatschappelijke partners en burgers zelf.

❻ Versterk kennisuitwisseling tussen redacties.

Organiseer structurele momenten van kennisdeling over publieksinteractie, samenwerking met maatschappelijke organisaties en het bereiken van nieuwe doelgroepen.

❼ Integreer publiekswijsheid in opleidingen.

Besteed in journalistieke opleidingen aandacht aan (online) publieksinteractie, gespreksvaardigheden en de rol van journalistiek in het publieke debat.

❽ Maak verbinding zichtbaar.

Creëer gezamenlijke momenten waarop journalistiek zichtbaar de verbinding zoekt met het publiek, bijvoorbeeld via landelijke campagnes of themaweken zoals De Week van het Nieuws.

Achtergrond

- **Rapportage Burgerdialogen: zo versterken pers en publiek de journalistiek**
- **Handleiding: Zo organiseer je een dialoogsessie**
- **Handleiding: Zo zorg je voor een constructief online klimaat**
- **Artikel: Zo besteden opleidingen journalistiek aandacht aan online veiligheid**
- **Wetenschappelijk onderzoek rond nieuwswijsheid in beeld**

Het ecosysteem: een gezamenlijke maatschappelijke opgave

Nieuwswijsheid ontwikkelen en borgen is een gezamenlijke maatschappelijke opgave. Geen enkele partij kan dit alleen. Samenwerking in een breed ecosysteem is essentieel om burgers grip te geven op hun nieuws- en informatieomgeving. Dit ecosysteem, dat in het kader van DichterBijNieuws door EMMA in kaart is gebracht, omvat beleidsmakers, onderwijs, journalistiek, technologiebedrijven, maatschappelijke organisaties, wetenschap, bibliotheken en beïnvloeders zoals leraren, jongerenwerkers en influencers.

Op dit moment is de samenwerking binnen het ecosysteem nog versnipperd. Veel partijen werken gedreven aan onderdelen van nieuwswijsheid, maar vaak parallel aan elkaar, projectmatig en met beperkte structurele afstemming. Hierdoor blijft de impact gefragmenteerd en wordt kennis niet altijd duurzaam geborgd.

Om verder te komen is een meer samenhangende en structurele aanpak nodig. Een stevigere gezamenlijke regie, langdurige samenwerking tussen sectoren en het actief betrekken van nieuwe actoren zoals techbedrijven en influencers zijn cruciale stappen. Er zijn duidelijke kansen om het ecosysteem te versterken, waardoor beleid,

praktijk en innovatie elkaar beter kunnen vinden en versterken.

Bevindingen

- **Beleid en Onderwijs** – regionaal en lokaal Op lokaal niveau ontbreekt afstemming, waardoor initiatieven vaak tijdelijk blijven en onvoldoende worden verankerd. Hoewel er sterke lokale verbindingen bestaan tussen onderwijs en maatschappelijke organisaties, ontbreekt vaak de structuur om deze samenwerking duurzaam te maken. Lokale en regionale bibliotheken kunnen hierin een coördinerende rol spelen, mits er structurele financiering en ondersteuning beschikbaar is.
- **Beleid en Onderwijs** – Landelijke regie en coördinatie zijn beperkt, wat de structurele borging van nieuwswijsheid vertraagt. Een nationale visie en meerjarige agenda kunnen helpen om versnippering tegen te gaan en samenwerking tussen beleid, praktijk en kennisinstellingen te versterken.
- **Politiek en Wetgeving** – Regelgeving loopt achter op maatschappelijke en technologische ontwikkelingen. De urgentie om nieuwswijsheid te verankeren in beleid wordt onvoldoende onderkend, waardoor structurele borging wordt belemmerd. Er is behoefte aan meer samenhang tussen Europese en nationale kaders, en aan wetgeving die publieke waarden in de digitale informatieomgeving beschermt.
- **Journalistiek en Educatie** – De samenwerking tussen journalistiek en onderwijs is nu vaak incidenteel, terwijl juist structurele integratie gewenst is. Projecten waarin journalisten en studenten samenwerken aan nieuws, media-inzichten en dialoog – zoals DichterBijNieuws of Journalist in de klas – laten zien dat deze verbinding werkt, maar vragen om meer continuïteit en ondersteuning.
- **Technologie en Maatschappij** – De distributiemacht van technologiebedrijven is groot, maar hun maatschappelijke verantwoordelijkheid blijft achter. Transparantie, educatieve samenwerking en investeringen in publieke waarden zouden een vanzelfsprekend onderdeel moeten zijn van hun beleid. Techbedrijven kunnen onder andere meer

bijdragen aan nieuwswijsheid door samenwerking met journalistiek, onderwijs en maatschappelijke organisaties.

- **Onderzoek en Praktijk** – Er wordt waardevolle kennis gegenereerd, maar deze bereikt beleid, journalistiek en het klaslokaal onvoldoende. Een betere verbinding tussen onderzoek, beleid en praktijk is nodig, zodat inzichten direct vertaald kunnen worden naar handelingsperspectieven, lesmateriaal en beleidsmaatregelen.
- **Algemene observatie** – Er is veel energie en creativiteit in tijdelijke projecten en initiatieven. Met structurele samenwerking, regie en meerjarige financiering kan deze energie duurzaam worden geborgd en de impact vergroot.
- **Jongeren en ouders spelen hierbij een belangrijke rol;** zij moeten nog actiever worden betrokken bij programma's en beleid.
- **Kansen liggen in het verbinden** van onderwijs, journalistiek, jongerenwerk en gemeenten, het ontwikkelen van concreet materiaal (lessen, formats, gesprekskaarten), het bereiken van moeilijk bereikbare doelgroepen (zoals ouderen en nieuwkomers) en het organiseren van terugkerende programma's en dialoog.

Aanbevelingen

- ❶ Versterk en structureer het ecosysteem. Stimuleer structurele samenwerking via gezamenlijke programma's, kennisdeling, regie en meerjarige structurele financiering.
- ❷ Benut en verbind bestaande netwerken en (beleids)agenda's die raken aan deze opgave, om versplintering en dubbel werk tegen te gaan. Denk aan het Manifest Nieuwswijsheid, de rijksbrede strategie Effectieve aanpak van desinformatie en opgavenetwerken zoals Weerbaarheid tegen desinformatie en Samen Sociaal Online van Netwerk Mediawijsheid.
- ❸ Verbind onderzoek, beleid en praktijk. Maak onderzoeksresultaten toegankelijk en bruikbaar voor beleid en onderwijs. Stimuleer onderwijs-journalistieke projecten en pilots die opschaalbaar zijn en bijdragen aan structurele kennisontwikkeling.

- ❹ Vergroot zichtbaarheid en accountability. Communiceer gezamenlijk over initiatieven, resultaten en impact, bijvoorbeeld via publiekscampagnes, om vertrouwen, toegankelijkheid en betrokkenheid te versterken.
- ❺ Beleg regie en borging. Richt een structureel coördinatiemechanisme in (bijvoorbeeld via het Huis van de Nieuwswijsheid of een samenwerkingsverband van publieke partners) dat verantwoordelijk is voor samenhang, kennisdeling en de duurzame inbedding van nieuwswijsheid.

Achtergrond

- **Manifest Nieuwswijsheid** - Beeld&Geluid
- Rapportage **'Ecosysteem Nieuwswijsheid in kaart'** gebrachte netwerken en relaties tonen de breedte van het speelveld en de noodzaak van structurele verbinding tussen beleid, onderwijs, journalistiek, technologie en maatschappij.

Algemene Conclusies

- Een goed functionerende democratie rust op **burgers die beschikken over betrouwbare informatie en het vermogen om die kritisch te beoordelen**. Zonder dat fundament verzwakt het publieke debat en neemt de ruimte voor manipulatie en misleiding toe.
- De **relatie tussen journalistiek en samenleving** staat onder druk. Polarisatie en wantrouwen groeien, terwijl de behoefte aan transparantie, duiding en verbinding groter is dan ooit. Het versterken van wederzijds begrip is daarom essentieel om de legitimiteit van de journalistiek én de kwaliteit van het publieke debat te behouden.
- **jongeren zijn de sleutel voor de toekomst**. Hun nieuwsinteresse en mediagewoonten worden nu gevormd en bepalen het vertrouwen in journalistiek in de komende decennia. Investeren in hun nieuwswijsheid is investeren in de democratie van morgen. Hoewel jongeren voor veel mediapartijen nog geen rendabele doelgroep vormen, ontstaan er steeds meer hoopvolle initiatieven. Grote nieuwsmerken ontwikkelen jongerenkanalen, richten zich op video en sociale media en bieden studenten gratis digitale abonnementen aan. Een positieve trend die verder versterkt en structureel verankerd moet worden.
- **Dialoog werkt**. Ontmoetingen tussen burgers en journalistiek, zowel online als offline, vergroten begrip, transparantie en vertrouwen. Deze aanpak blijkt effectief, maar bereikt op dit moment nog te weinig publiek en journalisten en verdient daarom structurele opschaling.
- Het **ecosysteem van nieuwswijsheid** is hierbij bepalend. Onderwijs, bibliotheken, journalistiek, overheid, maatschappelijke organisaties, techplatformen en wetenschap moeten structureel samenwerken om burgers in staat te stellen grip te krijgen op hun informatieomgeving. Alleen door deze samenwerking te versterken, kan Nederland bouwen aan een veerkrachtige en betrouwbare democratische informatiecultuur.

Algemene Aanbevelingen

Aan ministeries en rijksoverheid (OCW, BZK, SZW, EZK)

- Maak nieuwswijsheid een structureel onderdeel van beleid rond onderwijs, democratie en digitale samenleving. Richt je daarbij expliciet op jongeren, omdat hun nieuwsinteresse en mediagewoonten nu gevormd worden en bepalend zijn voor het vertrouwen in journalistiek in de komende decennia.
- Zorg dat nieuwswijsheid niet alleen als jongerenvraagstuk wordt gezien, maar ook als volwassenenvraagstuk. Stimuleer programma's en campagnes die volwassenen ondersteunen in hun rol als opvoeder, kiezer en mediagebruiker.
- Investeer in een meerjarige onderzoeks- en kennisagenda rond nieuwswijsheid, bijvoorbeeld in de vorm van een nationale barometer of monitor, zodat ontwikkelingen systematisch gevolgd en geëvalueerd kunnen worden.
- Ondersteun structureel de samenwerking in het ecosysteem rond nieuwswijsheid, door meerjarige financiering, gezamenlijke programma's en duidelijke opdrachtverstrekking aan partijen die regie en kennisdeling organiseren.
- Bundel bestaande inspanningen in een jaarlijks landelijk communicatiemoment, bijvoorbeeld een publiekscampagne zoals de Week van het Nieuws, gericht op ontmoeting, dialoog en wederkerigheid tussen publiek en journalistiek.

Aan onderwijskoepels, scholen en lerarenopleidingen

- Zet jongeren centraal door nieuwswijsheid structureel te verankeren in het curriculum van primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs. Werk met duidelijke leerdoelen, doorlopende leerlijnen en vaste plek in het rooster.
- Neem nieuwswijsheid op in lerarenopleidingen en nascholing. Geef leraren praktische

handvatten om met leerlingen kritisch te kijken naar nieuws, bronnen en online informatie, én om gevoelige of emotionele nieuwsonderwerpen te begeleiden.

- Stimuleer dat jongeren zelf nieuws en journalistieke producties maken, zoals schoolkranten, podcasts, blogs of videoformats, om inzicht te krijgen in journalistieke waarden, keuzes en processen.
- Creëer ruimte voor structurele samenwerking tussen scholen, journalistieke organisaties, bibliotheken en maatschappelijke partners. Zorg dat gastlessen, redactiebezoeken en gezamenlijke projecten geen losse activiteiten zijn, maar jaarlijks terugkerende bouwstenen.
- Betrek ook ouders en verzorgers actief door hen te informeren over het nieuwsgebruik van jongeren en handvatten te bieden om thuis gesprekken te voeren over nieuws, mediagebruik en vertrouwen.
- Organiseer een jaarlijks landelijk communicatiemoment, zoals een publiekscampagne of themadag, waarin onderwijs, journalistiek, bibliotheken en maatschappelijke organisaties gezamenlijk nieuwswijsheid onder jongeren versterken.

Aan journalistieke organisaties en redacties

- Zet jongeren en andere nog onvoldoende bereikte groepen expliciet op de agenda. Ontwikkel journalistieke producties, formats en kanalen die aansluiten bij hun leefwereld en maak deze groepen onderdeel van jullie publieksstrategie.
- Investeer in publiekswijsheid binnen redacties. Zorg dat journalisten inzicht hebben in wat hun publiek nodig heeft om nieuws te begrijpen, vertrouwen en gebruiken, en reflecteer hierop in het redactionele beleid.
- Maak dialoog vanzelfsprekend. Organiseer structurele ontmoetingen met burgers,

bijvoorbeeld via open redactiedagen, burgerdialogen, Journalist in de klas of samenwerking met bibliotheken en buurthuizen. Richt online omgevingen zo in dat constructieve interactie mogelijk is en haat en bedreiging geen ruimte krijgen.

- Richt innovatie niet alleen op distributie en bereik, maar op wederkerigheid. Betrek burgers, wetenschap en maatschappelijke partners bij het ontwikkelen en testen van nieuwe vormen van publieksinteractie.
- Lever een actieve bijdrage aan landelijke communicatiemomenten zoals de Week van het Nieuws en maak zichtbaar hoe jullie aan transparantie, verantwoording en verbinding met het publiek werken.

Aan journalistieke opleidingen en beroepsorganisaties

- Integreer publiekswijsheid in het curriculum. Besteed structureel aandacht aan publieksinteractie, gespreksvaardigheden, online gedrag en de rol van journalistiek in het publieke debat.
- Werk samen met redacties, scholen en maatschappelijke organisaties om studenten ervaring te laten opdoen met echte publieksdialogen, nieuwsprojecten in de wijk en online interactie met diverse doelgroepen.
- Stimuleer studenten om te reflecteren op hun verantwoordelijkheid in het versterken van nieuwswijsheid bij het publiek. Ondersteun hen in het ontwikkelen van vormen van journalistiek die gericht zijn op uitleg, transparantie en dialoog.
- Faciliteer kennisuitwisseling en professionalisering voor werkende journalisten via trainingen, netwerkbijeenkomsten en goede voorbeelden rond publieksinteractie en nieuwswijsheid.

Aan bibliotheken, jongerenwerk en maatschappelijke organisaties

- ➔ Blijf nieuwswijsheid programmeren voor zowel jongeren als volwassenen. Gebruik jullie laagdrempelige positie om moeilijk bereikbare doelgroepen te betrekken, zoals ouderen, nieuwkomers en laaggeletterden.
- ➔ Organiseer veilige en toegankelijke plekken voor dialoog over nieuws en informatie. Faciliteer gesprekken tussen burgers onderling en tussen burgers en journalisten, met passende begeleiding en moderatie.
- ➔ Werk nauw samen met scholen en nieuwsorganisaties om gezamenlijke activiteiten, gesprekskaarten, formats en lesmateriaal te ontwikkelen. Vermijd versnippering door aan te sluiten bij bestaande initiatieven en landelijke bouwstenen. Deel kennis en bouw op bestaande kennis voort.
- ➔ Richt je ook expliciet op volwassenen. Ondersteun bijvoorbeeld ouders, opvoeders en vrijwilligers..

Aan kennisinstellingen, fondsen en onderzoeksorganisaties

- ➔ Ondersteun structureel onderzoek naar nieuwswijsheid, nieuwsgebruik en vertrouwen in media. Richt je daarbij op zowel kennis, houding, context als sociale omgeving, zodat beter zichtbaar wordt wat mensen nodig hebben om nieuws op waarde te schatten.
- ➔ Ontwikkel een samenhangend meet- en kennisprogramma, bijvoorbeeld in de vorm van een periodieke barometer of landelijke monitor, zodat beleid en praktijk over meerdere jaren gevolgd en bijgestuurd kunnen worden.
- ➔ Zorg dat onderzoeksresultaten actief hun weg vinden naar praktijk en beleid. Werk samen met scholen, redacties, bibliotheken en ministeries om inzichten te vertalen naar concrete handelingsperspectieven, lesmateriaal en interventies.

- ➔ Stimuleer evaluatie van bestaande en nieuwe programma's rond nieuwswijsheid en dialoog, zodat geleerd wordt wat werkt, voor wie en onder welke voorwaarden.

Aan netwerkorganisaties en regiepartijen

- ➔ Neem de regierol op je om het ecosysteem rond nieuwswijsheid, publiekswijsheid en dialoog te verbinden en te versterken.
- ➔ Organiseer structurele kennisdeling tussen onderwijs, journalistiek, bibliotheken, wetenschap en beleid. Zorg voor een centrale plek waar materialen, inzichten en goede voorbeelden worden verzameld en toegankelijk zijn.
- ➔ Werk met een gezamenlijke meerjarige agenda op basis van bestaande kaders, zoals het Manifest Nieuwswijsheid en rijksbrede strategieën tegen desinformatie.
- ➔ Coördineer en ondersteun een jaarlijks landelijk publiekscampagne, waarin partners hun activiteiten bundelen en gezamenlijk naar buiten treden.

Wil je meer weten of heb je vragen klik of scan de qr-code voor onze site!

COLOFON

Datum: December 2025

Namens DichterBijNieuws:

Programmamanager: Mimi van Dun

Projectleider Educatie: Ilse Meursinge

Adviseur Journalistiek: Anouk Turkenburg

Redactie/communicatie: Geert van der Veen

Design/opmaak: Mimi Sugarman (mstudioos.nl)

Contact: e-mail: info@mediawijzer.net

Meer over DichterBijNieuws
dichterbijnieuws.nl

Netwerk
Mediawijsheid